

**PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 30/2008 vp**

Hallituksen esitys laeiksi vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 17 päivänä lokakuuta 2008 lähettäessään hallituksen esityksen laeiksi vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 4 §:n muuttamisesta (HE 166/2008 vp) valmis-televasti käsiteltäväksi sosiaali- ja terveystieteiden valtiokuntaan samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lakimies Jaana Huhta, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
- professori Mikael Hidén
- professori Kaarlo Tuori
- professori Veli-Pekka Viljanen.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut

- oikeustieteen lisensiaatti Maija Sakslin.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettua lakia. Siihen lisättäisiin säännökset vaikeavammaisille henkilöille järjestettävästä henkilökohtaisesta avusta, joka olisi kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluva palvelu.

Nykyisestä järjestelmästä poiketen vaikeavammaisen henkilön omainen tai läheinen ei pääsääntöisesti voisi toimia avustajana. Toinen avun järjestämistapa olisi, että kunta antaa vaikeavammaiselle henkilölle palvelusetelin avustajapalvelun hankkimista varten. Kolmas tapa

olisi, että kunta järjestää palvelun ostopalveluna, oman palvelutuotantonsa turvin tai sopimusperusteisessa yhteistyössä yhden tai useamman kunnan kanssa.

Esitys liittyy valtion vuoden 2009 talousarvioesitykseen, ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä syyskuuta 2009.

Esityksen säätämisperusteluissa tarkastellaan ikääntyneen henkilön oikeutta henkilökohtaiseen apuun suhteessa perustuslain 6 §:n 2 momenttiin. Perustuslain 15 §:ssä turvattu omaisuus- ja elatuskannalta perusteluissa ote-

taan esille kysymys omaisen tai läheisen oikeudesta toimia vaikeavammaisen avustajana. La-

kiehdotukset katsotaan voitavan käsitellä taval-
lisen lain säätämisyjärjestyksessä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esitykseen sisältyvän 1. lakiehdotuksen mukaan vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain 8 §:n 2 momenttiin lisätään säännös vaikeavammaisen oikeudesta henkilökohtaiseen apuun. Asiallisesti tämä muutos merkitsee sitä, että tällainen apu ei enää ole määrärahasidonnainen palvelu vaan että avun saamisesta tulee vaikeavammaisen henkilön subjektiivinen oikeus, joka kuuluu kunnan ns. erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin.

Perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Saman pykälän 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät terveyspalvelut. Perusoikeusuudistuksen esitöiden mukaan viimeksi mainitussa momentissa tarkoitettujen sääntelyjen lähtökohtana voidaan pitää sellaista palvelujen tasoa, joka luo jokaiselle ihmiselle edellytykset toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä (HE 309/1993 vp, s. 71/II). Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien toteutuminen.

Hallituksen esityksessä ehdotettu lainsäädäntömuutos on omiaan edistämään perustuslain 19 §:ssä säädettyjen oikeuksien toteutumista ja on siten samalla myös perustuslain 22 §:n mukainen. Valiokunta muistuttaa kuitenkin siitä, että perusoikeusuudistusta säädettyessä se kiinnitti erityistä huomiota kuntien tosiasiallisiin edellytyksiin suoriutua uudistuksesta aiheutuvista uusista tehtävistä ja velvoitteista (PeVM 25/1993 vp, s. 3/II, ks. myös PeVL 41/2002 vp,

s. 3/II). Viime kädessä valtion on huolehdittava siitä, että kunnilla on myös nyt kyseessä olevien palvelujen käytännön toteuttamiseksi riittävät taloudelliset voimavarat, jotta maan eri osissa eläville vaikeavammaisille voidaan turvata yhdenvertainen huolenpito (ks. myös PeVL 37/2006 vp, s. 2—3).

Hallituksen esitykseen sisältyvän 1. lakiehdotuksen uuden 8 c §:n mukaan henkilökohtaista apua järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka tarvitsee pitkäaikaisen tai etenevän vamman tai sairauden johdosta välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua eikä avun tarve johdu pääasiassa ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja toimintarajoitteista. Säännöksessä oikeutta avun saamiseen ei ole sidottu tiettyyn ikään vaan toimintavajavuuden objektiiviseen syyhyn, eikä sitä siten ole tarpeen arvioida perustuslain 6 §:n 2 momentin kannalta.

Lakiehdotuksen 8 d §:n 4 momentin mukaan vaikeavammaisen henkilökohtaisena avustajana ei voi toimia tällaisen henkilön omaisen tai muu läheinen henkilö, ellei sitä erityisen painavasta syystä ole pidettävä vaikeavammaisen henkilön edun mukaisena. Tällaisessa sääntelyssä on kyse julkisen vallan kustantaman palvelun toteuttamistavalle lailla asetettavasta, kohtuullisena pidettävästä rajoituksesta, joka ei ole merkityksellinen perustuslain 15 §:ssä turvatun omaisuusuojan kannalta.

Lausunto

Lausuntonaan perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Helsingissä 14 päivänä marraskuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Kimmo Sasi /kok	Tuula Peltonen /sd
vpj.	Jacob Söderman /sd	Veijo Puhjo /vas
jäs.	Tuomo Hänninen /kesk	Tapani Tölli /kesk
	Ulla Karvo /kok	Tuulikki Ukkola /kok
	Esko Kiviranta /kesk	Ilkka Viljanen /kok
	Elisabeth Naucclér /r	Antti Vuolanne /sd.
	Ville Niinistö /vihr	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Risto Eerola.